

نظام اجتماعی

مناسبات اجتماعی، عمدتاً در محور حقوق مردم است که دو قسمت دارد:

۱. استیفای حقوق متقابل، یعنی اگر کسی به دیگری بد کرد، او می تواند طبق آیات: **{فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ}** (سوره بقره، آیه ۱۹۴)، **{وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ}** (سوره نحل، آیه ۱۲۶) عادلانه وی را کیفر کند. در اینجا، اصل حاکم **{جَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا}** (سوره شوری، آیه ۴۰) است، اما با این وضع، جامعه را نمی توان اداره کرد؛ یعنی اگر کسی بخواهد بدی را با بدی پاسخ دهد، نتیجه اش پرونده های میلیونی در دستگاه قضایی است. این قانون، گرچه حق است و اجرای آن در مواردی ضرورت دارد، ولی نمی توان جامعه و کشور را تنها با آن، اداره کرد؛ زیرا قانون که تعامل متقابل حقوقی افراد با یکدیگر است، جامعه را ساکت می کند ولی ساکن و آرام نمی کند.

۲. عفو و تعامل در مسائل و حقوق انسانی، همان دینی که می فرماید: پاداش بدی، بدی است؛ **{جَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا}**، در بحث های اخلاقی می فرماید: بدی را با نیکی پاسخ دهید؛ و خدا در این آیه مردم را به کنار آمدن با یکدیگر توصیه می کند و همگان را به عفو و گذشت و تخفیف در مجازات فرا می خواند **{وَيَذَرُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ}** (سوره رعد، آیه ۲۲)؛ علت آن این است که جامعه را با اخلاق می توان به کمال رساند.

پس تنها عدل کافی نیست، گرچه جامعه انسانی به عدل نیاز لزومی دارد که **{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ}** (سوره نحل، آیه ۹۰)، اما عدل کفّ تمدّن است و سطح تمدّن احسان است که آیه یاد شده، امر به احسان **{الْإِحْسَان}** (سوره نحل، آیه ۹۰)، را به دنبال دارد؛ یعنی جامعه را با احسان و تعامل می توان اداره کرد و مواردی چون صلّه رحم، گذشت، انفاق، صدقه، اصلاح ذات البین، دستگیری از محرومان، توجه به حقوق همگان و ... از مصادیق احسان است. آموزه های اسلامی در این قسمت توصیه های فراوانی دارد که در اینجا به برخی از آن ها اشاره می شود.

۱. اتحاد و همبستگی

وحدت و اجتماع بر گرد محور دین و پیشوای دادگر در اسلام اهمیت ویژه ای دارد، حتی نماز که نماد عبادت است ترجیحاً یا لزوماً به جماعت گزارده می شود، چنان که نماز عید فطر و قربان (در عصر غیبت) و نمازهای واجب یومیّه ترجیحاً و نماز جمعه لزوماً به جماعت گزارده می شوند. قرآن می فرماید: به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید.

رسول خدا (ص) فرمود: شیطان، گرگ انسان است، چنان که گرگ همواره گوسفندان و امانده و دورافتاده از گله را می درد، پس، از دسته بندی های (سیاسی و فرقه ای) بپرهیزید و بر شما بادا به شرکت در جماعت و مجالس عمومی و حضور در مساجد.

در جای دیگر فرمود: وحدت سیاسی بر محور پیشوای عادل نعمتی است که هیچ کس ارزش آن را نمی داند، بنابراین جدایی از گروه مؤمنان نه تنها عامل تقرب نیست، بلکه عامل گرفتاری به دست شیطان است.

برگرفته از مفاتیح الحیاة اثر آیه الہ جوادی آملی

معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشکده فناوری های نوین پزشکی